

CUMHURİYETİMİZ VE MİLLÎ BÜTÜNLÜK RUHU (*)

Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER

Giriş

1. — Türk Kadınları Kültür Derneğinin Cumhuriyetimizin 60. Yılı Kutlama amacı ile tertiplediği “Cumhuriyetimizin 60. yılında Millî Bütünlük içinde Meselelerimiz” konulu sempozyumda, bizden de “Cumhuriyetimiz ve Millî Bütünlük Ruhu” mevzuunda bir konuşma yapmamız istenildi. Konunun çok geniş kapsamlı olduğu ve çeşitli yönlerden ele alınarak incelenebileceği hususunda şüphe yoktur : Sözelimi konu, sosyolojik, psikolojik bakımlardan ve özellikle sosyal psikoloji yönünden ele alınabileceği gibi, hukukî yönünden de açıklanabilir ve Türk Mevzuatında sözkonusu kavram etrafında konulmuş hükümler, uygulamalar, bunların *occasio legis*'leri, unsur ve müeyyideleri gösterilip izahlar getirilebilir.

Bir insan toplumunda özellikle millet halini almış insan gruplarında birlik, beraberlik ve bütünlüğü tesis eden, dolayısıyla millî birlik ve bütünlük ruhunu oluşturan faktörlerin nelerden ibaret bulunduğunu ötedenberi açıklamış ve hatta bunlar ders kitaplarında dahi yer almış bulunmaktadırlar. Bu konuda dil, duyuş ve düşünüş birliğini de oluşturan geleneklerden ve düşünce ve san'at varlıklarından, insanların toplum içinde yaşarken elde ettikleri her türlü yeteneklerden oluşan kültür birliğinin, ülkü birliğinin, tarih birliğinin en önemli bütünleştirici ve millî bütünlük ruhunu oluşturuucu unsurları teşkil ettiği ötedenberi bilinmektedir. Bu kavramları yeniden açıklayarak, herkesçe bilinmesi gereken bilgileri burada, konuşmamız vesilesile, tekrarlamak istemiyoruz.

(*) Türk Kadınları Kültür Derneğinde Cumhuriyetin 60. Yıldönümü Kutlama Sempozyumuna sunulan Tebliğ.

Biz konuya belki de daha orijinal ve ülkemiz bakımından çok daha dikkati çekici bir cephesi itibarile yaklaşmayı tercih edeceğiz : Millî bütünlük ruhu bakımından Osmanlı İmparatorluğunun son dönemi ile Cumhuriyet arasında bu bakımdan kısa bir karşılaştırma yaptıktan sonra, Cumhuriyet döneminde millî birlik ve beraberlik, bütünlük ruhunun geçirdiği değişimleri açıklamayı ve bu husustaki düşüncelerimizi yansıtmayı, özellikle bütünlük ruhunun ne gibi etkiler altına sokulmak istenildiğini açıklamayı uygun sayıyoruz.

Millî Bütünlük Ruhu

2. — Konuya “millî bütünlük ruhu” kavramını bir ölçüde belirlemek suretile girmek uygun olacaktır :

Millî bütünlük ruhu, Devletin birliği ve bütünlüğünün vazgeçilmez şartı olarak, Devletin nüfus unsurunu oluşturan milletin bir tüm toplum sıfatı ile bütünleşmiş bir bütün halinde varlığını sürdürebilmesi için, millet fertlerinde yerleşmesi zorunlu olan ve milletin tümüne ve Devlete yönelik tüm hulûs ve sadakatleri, imanla bağlılıkları (loyalties - loyautés) ve bunun gereği olan inançlar ve sosyal değerlerin yerleşmiş, fertlerin içine geçirilmiş olmasını ifade eder. Fertlerin büyük bir kısmında sözkonusu bağlılıkların, hulûs ve sadakatlerin, bunlarla ilgili inançların sarsılmaz derecede güçlü olarak adeta bir iman haline gelmek suretile yerleşmiş bulunduğu toplumlarda, millî bütünlük ruhu fonksiyonunu yerine getirebilecek ölçüde kuvvetli, diğer hallerde ise, zayıf olur.

Bir milletin bütünlüğü, bölünmezliği, böylece tarif olunan millî bütünlük ruhunun millet fertlerinde güçlü olarak yerleşmiş bulunmasına bağlıdır. Millet toplumu ve bunun içinde yer alan daha küçük gruplar, sosyoloji anlamında birer sosyal sistem teşkil ettikleri için, her sosyal sistem sözkonusu bütünlük ruhunu sürdürmeyi sağlayacak bir takım mekanizmalara sahiptir. Bu mekanizmalar gruba dahil kişilerin, grup içinde birbirine bağlı olarak kalınmalarını ve bütünleşmiş bir grup hayatının böylece devamını sağlarlar. Sözkonusu mekanizmalar bir takım kuvvetlerden, tnsurlardan oluşurlar. Bu kuvvetler toplumu teşkil eden ayrı ayrı parçaların tek bir birey haline gelmesini sağlayan bir süreç meydana getirirler ve toplumu örgütlenirerek faaliyetlerin birbiri ile ahenkli olma derecesini artırırlar.

Bu kuvvetlerin tümü, millî bütünlük ruhunu korumak, bunun sarsılmadan devam etmesini sağlamak ve bunun için de daha küçük-
lüğünden itibaren fertlerin içine bir takım inançlar, hulûs ve sadakatle bağlılıklar yerleştirmek, toplumun sosyal değerlerini desteklemek, tecavüzlerden muhafaza etmek amacını güderler.

Bir topluma dahil olan fertler, o toplumun standartlarına, kural ve ölçülerine geniş ölçüde uydukları takdirde, millî bütünlük de aynı oranda sağlanmış olur. İnsanları sözkonusu standartlara uymaya sevkeden unsurların başında ise, toplumda yerleşmiş düşünce ve kanaatler, hulûs ve sadakatler gelir. *Hulûs ve sadakatle bağlılık, kişinin kendisi dışındaki bir şeye, bir gruba müessese veya milletin bütününe, bir amaç veya ideale bağlanma duygusudur.* Bu duygu, kişiyi kendisine bağlandığı konuyu desteklemeye götürür ve ona moral, duygusal ve maddî nitelikteki her türlü fedakârlığı yaptırabilir. Bir dine hulûs ve sadakatle bağlanma, insanı şehit olma fırsatını aramaya sevkeder. Her toplum sürekliliğini sağlayacak hulûs ve sadakatleri "*sosyal telkin*" süreci marifetile insanlara adeta zerkeder. Geniş ve önemli bağlılık şekilleri, örgütlenmiş araçlarla telkin olunurlar. Bütün eğitim mekanizmasının ana fonksiyonu budur. Vatanseverlik de hiçbir eleştirisel yönü olmayan bir tapma, imandır ve en güçlü hulûs ve sadakatlerden birisini oluşturur.

İmparatorluk Döneminde Milli Bütünlük

3. — Osmanlı İmparatorluğu döneminde, İmparatorluğa dahil müslüman gruplar arasında toplumun bütünlüğüne yönelik ruh, dinin getirdiği inançlara dayanmakta idi. Sistem bu sebeple Devletin başında bulunan ve bütün bu inançları temsil eden *padişah-halifeye* yönelik sadakatler talep ediyordu. İmparatorluğa dahil bulunan gayrimüslim unsurların ise, özellikle son dönemde, Devlete yönelik hiçbir inanç ve düşünce ortaklığı taşımadıkları, hulûs ve sadakatlerin ise tümü ile yok olmuş bulunduğu bilinmektedir. Bu sebeptendir ki, üç kıt'aya bölünmüş olan İmparatorluğu muhafaza yük ve fedakârlığını, özellikle 19. yüzyıldan itibaren sadece Türk halkı taşımış ve bu yüzden Anadolu insanı Birinci Dünya Savaşının sonunda tam anlamı ile, yorgun düşmüştü.

Batan bir İmparatorluktan, Büyük Atatürk'ün liderliği altında her türlü fedakârlığı göze alarak Ana Yurdunu kurtaran ve Cumhu-

riyeti kuran Yüce Türk Milleti, yüzyılların ötesinden gelen örf ve âdetlerini tümü ile kültürünü muhafaza etmekle beraber, yepyeni bir siyasî rejim altında varlığını sürdürmek ve bütünleşmesini bu yeni siyasî rejimin şartları içinde tesis etmek ihtiyacını derhal idrâk etmiştir.

Cumhuriyet Dönemi ve Millî Bütünlük

4. — Cumhuriyetin, insan hak ve hürriyetlerine dayalı bir rejimin idaresi altında varlığını sürdürecektir olan Türk Toplumunu, bu yeni yaşayış tarzının gereği olan *yeni hulûs ve sadakatle bağlılıklar, toplumsal düşünceler ve sosyal değerler* yaratmak ve bunları Dünyanın en eski ve köklü bir kültürünün unsur ve gerekleri ile telif ederek, birleştirerek, uygulamak zaruretinde idi. Sözelimi dine dayalı, kadın ve erkek eşitliğini kabul etmeyen bir hukuk düzeninden lâiklik ve bütün Türk Vatandaşlarının hukuk eşitliğine dayanan bir hayat tarzına geçilmiş ve bunun gereği olan yeni sosyal düşünce ve kanaatların, değerlerin insanların içine yerleştirilmesi gerekmiştir.

Türk Milleti Cumhuriyeti kanı ve canı bahasına verdiği müthiş bir mücadele sonunda kurmuştu. Bu tarzdaki mücadelelerin ortaya çıkardığı *dayanışma ruhu* çok güçlü olur. Atatürk'ün dâhi idaresi altında ve devletle ayniyet halindeki tek partinin aracılığı ile, bu ruh gücünden hemen hiçbir şey kaybetmeden varlığını sürdürebilmiştir. Ayrıca menşeyini Ülkemizin 20. Yüzyılın başındaki mütefekkirlerinden de alan milliyetçilik akımı, sözkonusu ruhu ve dayanışmayı sağlam tutmak bakımından büyük katkıda bulunmuştur. 1912'lerden beri savaş içinde bulunan Türk Milleti, varlığını sürdürebilmek için ancak kendisine güvenmek, yani Türk milliyetçiliğine sarılmak zaruretini çok acı tecrübelerle idrâk eylemiştir. Milletimiz "*muhtaç olduğu kudretin damarlarındaki asil kanda bulunduğunu*" tarihle geçirdiği tecrübelerin sağladığı acı derslerle anlamıştır. Böylece devlete ve millete devletin başına ve tek partiye yönelik hulûs ve sadakatle rekabet edebilecek hiç bir güç ortaya çıkabilmiş değildir.

1946'dan 1960'a Kadar Millî Bütünlük

5. — 1946 yılında Ülkemiz çoğulcu demokrasi rejimine ilk adımını atar ve 1950 seçimlerinde iktidar değişikliği olur. Bu olayla

birlikte derhal, milliyetçiliğe karşı olan ve Türkiye’de yaşayan Türk Vatandaşlarının etnik farklılıklarını da sömürerek milletin tümüne yönelik bütünlük duygularını (o zaman Ceza Kanununda yer alan tâbiri ile hissiyatı milliyeyi), millî bütünlük ruhunu tahrip etmek isteyen ihtilâle marksist - leninist cereyan aktif olarak faaliyete geçme zamanının geldiğini sanmıştır. 1950 yılında iktidar değişikliği olur olmaz Türkiye Büyük Millet Meclisinin hemen ilk işlerden birisi olarak Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerini değiştirmiş bulunması bir tesadüf değildir. Ceza Kanunu, bugünkü 142. madde metninin 3. bendinde, Türk Vatandaşlarına ortak ve millî bütünlük ruhunun temelini oluşturan “millî duyguları yoketmek ve zayıflatmak için, her ne suretle olursa olsun propaganda” yapmayı 1936 yılından itibaren cezalandırmaya başlamıştır. Başlangıçta nisbeten mutedil cezalarla karşılanan bu fiiller, millî duygulara yönelik tecavüzler arttıkça cezanın miktarı arttırılarak karşılanmaya çalışılmıştır.

1960 ve Ötesi

6. — Burada izahına gerek görmediğimiz olaylar sonucu Ülke-miz 1960 yılında 27 Mayıs’a gelir ve 1961 Anayasası meydana getirilir. İleri derecede hürriyetçi karakterdeki bu Anayasa, millî bütünlük ruhunu tahrip ederek, Türkiye’de marksist - leninist bir diktatorya, bir düzen kurmak ve böylece hürriyetçi demokratik Cumhuriyeti, zorla, cebirle yıkarak Türkiye’yi halk cumhuriyetlerine bölüp parçalamak isteyen fesatçı güçlerin faaliyetlerine karşı ciddi bir mücadele yapılabilmesine imkân vermemiş, bu Anayasaya göre siyasal meclisler yanında iktidarın kullanılmasına bir ölçüde iştirâk eden Anayasal kuruluşlar, getirdikleri yorum tarzları ile Kanunun ortaya çıkardığı imkânsızlıkları daha da arttırmışlardır. Bu hususları bundan on yıl önce yayınlamış bulunduğumuz bir makalede açıkladığımız için, sadece ona atıf yapmakla yetiniyoruz. (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı, *Sulhi Dönmezer*, Cumhuriyet Döneminde Hukuk, İstanbul, 1973).

Aynı yıllarda Devletin, rejimin, demokrasinin ve her şeyden önce millet bütünlüğünün karşısında bulunduğu büyük tehlike ile savaşabilmek için Anayasada bir kısım değişiklikler icrâ edilmiş ise de, bunlar da mücadelenin başarılı olarak verilmesini sağlayama-

miştir ve hepimizin içinde yaşadığı ve müşahede etmek imkânını bulduğu sebeplerle Türkiye 12 Eylül ortamına gelmiştir.

7. — Gerçek şudur ki, özellikle 1968'lerden itibaren faaliyetini arttıran fesatçı ve dışardan kaynaklı cereyanlar her şeyden önce milletimizde yer almış millî bütünlük ruhunu tahrip etmek istemişlerdir. Böylece, gençlerde yerleşmesi zorunlu olan Devlete yönelik inanç, düşünce ve hulûs ve sadakatleri ve bunların tümünden oluşan millî duyguyu tahrip ettikten sonra, Devletin yıkılmasını, milletin "polarize" edilmesinin çok kolay olacağını idrâk etmişlerdir. Her yere sızarak ve çocuklarımızı okullarımızda bizlerden çalarak, millî bütünlük ruhunun esasını oluşturan hulûs ve sadakatlerin, inanç ve imanların, sosyal değerlerin onlarda yerleşmesini önlemeye çalışmışlar ve bazılarını da elleri kanlı katiller haline getirmişlerdir. Biz, çocuklarımıza damarlarındaki asil kanın her şeyin üstesinden gelecek bir kudret kaynağı olduğunu telkin ederken, fesatçılardan onlara kanın fizyolojik görevleri olan bir biyolojik organdan ibaret bulunduğu telkinini yapmışlardır.

12 Eylül 1980'den Bu Yana

8. — Millî Birlik ve beraberliği yeniden tesis ve millî bütünlük ruhunu güçlendirme bakımından 12 Eylül'den sonra etkin çalışmalar yapıldı: 1982 Anayasası, Devleti, Devlet otoritesini ve millî bütünlük ruhunu tecavüzlerden koruma bakımından etkin imkânları getiriyor. Ancak bunların temel hak ve hürriyetleri ihlâl etmeyecek surette kullanılmalrı da demokrasinin gereğidir.

Millî bütünlük duygusunu ve ruhunu tecavüzlerden korumak maksadı ile böylece hukukî bakımdan cihazlanılmıştır. Ancak bu konuda iki husus üzerinde dikkatle durulmalıdır.

Dikkat edilmesi zorunlu olgular

9. — Bir kere Türkiye'de milli bütünlük ruhunu tahrip etmek amacı ile harekete geçenlerin aslında Ülkenin dış düşmanlarının iç-ortakları oldukları hiçbir zaman gözönünden uzak tutulmamalıdır. Dışgüçler yerlerini muhafaza ettiklerine göre, faaliyetlerini devam ettirebilirler ve Ülke içinde çocuklarımızı bizden çalarak onların

içine millî sadakatleri yerleştirmemize engel olacak ortaklar bulmaya çalışmakta her türlü gayreti sürdürebilirler. Bunlara karşı daima uyanık, daima tetikte bulunmak mecburiyetindeyiz. Bu nevi gayretlerle Kanun, zabıta gücü ile savaşmak elbette ki lâzımdır; ancak, uzun vadede yeterli değildir. Her şeyin temelinde çocuklarımızı ve gençlerimizi millî kültürümüzün muhtevasını benimseyerek, millî hulûs ve sadakatleri, düşünce ve kanaatları içlerine yerleştirecek surette eğitmek mecburiyetindeyiz. Bütün eğitim sistemimizi bu bakımdan gözden geçirmek ve sözkonusu hedefe yönelmek mecburiyetindeyiz.

Temel hak ve hürriyetlere geniş ölçüde yer veren demokratik bir düzende bunun kolaylıkla gerçekleştirilebilecek bir olgu olduğunu sanmak büyük hatadır.

Gerçekten, endüstrileşmiş karmaşık demokratik düzeni uygulayan toplumlarda insanlarda oluşan hulûs ve sadakatlerin sayısı çoğalmaktadır. Demokrasi düzeni ile idare olunan ve endüstrileşme yolundaki toplumlarda kişi bir tek kavrayıcı bağlılığa değil ve fakat kısmî çok sayıda bağlılıklara sahip olmaktadır. Devlete ve milletin tümüne bağlılık yanında partiye bağlılık, sendikaya bağlılık gibi kısmî muhtevası dar ve fakat bazan millî bağlılıklarla rekabet edebilen yeni hulûs ve sadakatler teşekkül etmektedir. Bütün mesele, böylece oluşan çapı dar hulûs ve sadakatlerin millî bütünlüğün temelini oluşturan Devlete ve Millete yönelik kapsayıcı hulûs ve sadakatlere zarar vermemesini sağlamaktır. Bu da kolay bir şey değildir.

John H. Schaer bu hususta şöyle diyor : "Bir bütün olarak uzun süreden beri var olmuş, yüksek düzeyde siyasî ve ekonomik gelişmeye ulaşmış, siyasî sistemlerde mesele, millî hulûs ve sadakatleri yaratmak değil ve fakat onları korumaktır. Buralarda hulûs ve sadakatler, kişinin milletin tarihi, sembolleri, müesseseleri ve akıbeti ile benzeşir hale gelmesi, özdeşleşmesi ve kişinin özel tatminlerinin ürünüdür. Bu tür devletlerde haberleşme araçları da çok gelişmiş olduğundan, mesajlar insanlara kolaylıkla ulaşmakta ve okullar millî hulûs ve sadakatlerin, millete bağlılığın temelini oluşturmaktadırlar. Fakat, demokrasi yoluna yeni girmiş ve onun sosyal iklimini henüz oluşturamamış bulunan ülkelerde, sözügeçen kısmî hulûs ve sadakatler, bütüne bağlılık sadakatini kırıncı, zede-

yici etkiler yapmaktadır. Şu hal, demokrasi düzeni için en büyük tehlikeyi yaratır. Bir yandan da çok sayıda hulûs ve sadakatlerin varlığı, ihtilâf halinde hulûs ve sadakatlerin meydana çıkmasını sonuçlar. Bu hal, kişilerin birbirinin maksatları hakkında şüpheler doğurur ve neticede devlet kişilerden resmî ideolojilere katılmalarını istemek zorunda kalır. Siyasî hulûs ve sadakatler, gerek kişi ve gerekse siyasî toplum için büyük önem taşıdığından, sistem içindeki psikolojik ve sosyal usul ve mekanizmalar mutlaka yeni hulûs ve sadakatlerin oluşturulması için çalışacaktır. Yukarıda izah edilen durum, bunların totaliter yönde oluşmasını sonuçlayabilir. Bütün mesele özgürlüğe bağlılığın hulûs ve sadakatlerin konusu haline getirilmesidir”.

Konuşmamızı millî bütünlük ruhunu güçlü olarak muhafaza etmenin ana çaresinin millî eğitimden geçtiğini vurgulayarak bitirelim.